

УДРУЖЕЊЕ ПРАВНИКА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Број 70/2024

Година XXI

ISSN: 1840-0272

ПРАВНА РИЈЕЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Бања Лука, 2024.

УДРУЖЕЊЕ ПРАВНИКА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Број: 70/2024

Година XXI

ISSN: 1840-0272

ПРАВНА РИЈЕЧ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

БАЊА ЛУКА, 2024.

УДРУЖЕЊЕ ПРАВНИКА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ИЗДАВАЧ:

Удружење правника Републике Српске

ГЛАВНИ УРЕДНИК:

Академик проф. др Витомир Поповић

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Проф. др Никола Мојовић

РЕДАКЦИЈА:

проф. др Никола Мојовић, председник; академик проф. др Рајко Кузмановић, члан;
академик проф. др Миодраг Симовић, члан; проф. др Синиша Каран, члан;
проф. др Дарко Радић, члан; проф. др Енес Хашић, члан;
проф. др Горан Марковић, члан

ИЗДАВАЧКИ САВЈЕТ:

академик проф. др Витомир Поповић, председник; проф. др Радомир Лукић, члан;
проф. др Љубинко Митровић, члан; г-дин Јован Чизмовић,
члан; гђа Ирена Мојовић, члан; гђа Јасминка Широњић, члан

НАУЧНИ ОДБОР:

академик проф. др Рајко Кузмановић, председник, Република Српска;
академик Игор Леонидович Трунов, члан, Руска Федерација;
академик проф. др Владо Камбовски, члан, Сјеверна Македонија;
академик проф. др Миодраг Симовић, члан, БиХ;
академик проф. др Витомир Поповић, члан, Република Српска;
проф. др Жељко Мирјанић, члан, Република Српска;
проф. др Никола Мојовић, члан, Република Српска;
проф. др Љубинко Митровић, члан, БиХ;
проф. др Милан Шкулић, члан, Србија;
проф. др Маринко Учур, члан, Хрватска;
проф. др Жељко Бартуловић, члан, Хрватска;
проф. др Драгана Дамјановић, члан, Аустрија;
проф. др Вид Јакулин, члан, Словенија

Часопис „Правна ријеч“ излази два пута годишње.

СЈЕДИШТЕ РЕДАКЦИЈЕ ЧАСОПИСА

Ул. Веселина Маслеше бр. 28/І, Бања Лука, Телефон/факс: 051/212-320
www.udruzenjepravnika.org

ПРАВНА РИЈЕЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Удружење правника Републике Српске основано је почетком 1996. године, а крајем 2003, доношењем статутарних, програмских и других докумената, обновљено је и утемељено као стручна, самостална, не-страначка организација правника у Републици Српској.

„Правна ријеч“, часопис за правну теорију и праксу, установљен је као гласило Удружења правника Републике Српске, које доприноси остваривању заједничких програмских интереса правника, професионалном унапређивању правне струке и развијању највиших моралних вриједности, правне етике и правне културе.

Часопис објављује чланке научног и стручног карактера из свих области права, те теоријска истраживања и студије из упоредног права и нашег права, као и материјале са научних, стручних и консултантских јавних расправа и других скупова правника. Часопис ће објављивати реферате, саопштења и дискусије са традиционалног савјетовања „Октобарски правнички дани“, под називом „Изградња и функционисање правног система“. У њему ће бити поклоњена пажња свему ономе што се збива у нашем правном животу и друштву у цјелини, а што доприноси стварању владавине права и модерне правне државе и изграђивању и нормалном функционисању нашег правног система. На његовим странама објављују се и одабране одлуке из судске, управне и арбитражне праксе, осврти и прикази нових књига из правне књижевности, као и разноврсни прилози из свакодневне правничке праксе.

Као гласило Удружења правника Републике Српске, часопис прати дјеловање правничке организације и о њој обавјештава читаоце и укупну јавност.

САДРЖАЈ

ОПШТЕ КОНСТАТАЦИЈЕ О ДВАДЕСЕТПРВОМ САВЈЕТОВАЊУ „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“	7
---	---

ПОЗДРАВНЕ РИЈЕЧИ

Академик проф. др Витомир Поповић	11
Господин Милош Букејловић	15
Госпођа Бојана Шћепановић	17

ПРЕПОРУКЕ И ЗАКЉУЧЦИ ДВАДЕСЕТПРВОГ САВЈЕТОВАЊА „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“

ДРЖАВНОПРАВНА ОБЛАСТ	21
УПРАВНОПРАВНА ОБЛАСТ	23
РАДНОПРАВНА ОБЛАСТ	27
ГРАЂАНСКОПРАВНА ОБЛАСТ	31
ПРИВРЕДНОПРАВНА ОБЛАСТ	33
МЕЂУНАРОДНОПРАВНА ОБЛАСТ	37
КРИВИЧНОПРАВНА ОБЛАСТ	39

ЗАВРШНА РИЈЕЧ НА САВЈЕТОВАЊУ „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“

Академик Витомир Поповић - завршна ријеч	51
--	----

ПОЗИВ ПРАВНИЦИМА НА ДВАДЕСЕТДРУГО САВЈЕТОВАЊЕ „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“	55
ИНСТРУКЦИЈЕ ЗА ПИСАЊЕ РАДА	57

ОПШТЕ КОНСТАТАЦИЈЕ О ДВАДЕСЕТПРВОМ САВЈЕТОВАЊУ „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“

Удружење правника Републике Српске и Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, заједно са суорганизаторима (Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву; Адвокатска комора Републике Српске; Нотарска комора Републике Српске; Центар за едукацију судија и тужилаца Републике Српске; Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове Републике Српске) организовали су Двадесетпрво савјетовање правника „Октобарски правнички дани“ 10. и 11. октобра 2024. године, у Здравствено-туристичком центру „Бања Врућица“, у Теслићу, у хотелу „Кардиал“.

Рад Савјетовања одвијао се у пленарним сједницама и кроз пет катедри:

- ДРЖАВНОПРАВНУ, УПРАВНОПРАВНУ И РАДНОПРАВНУ,
- ГРАЂАНСКОПРАВНУ,
- ПРИВРЕДНОПРАВНУ
- МЕЂУНАРОДНОПРАВНУ и
- КРИВИЧНОПРАВНУ КАТЕДРУ.

Савјетовање је отворио 10. октобра 2024, са почетком у 10.00 часова академик проф. др Витомир Поповић, предсједник Удружења правника Републике Српске, а учесницима су се обратили и господин Милош Букејловић, министар правде Републике Српске, др Бојана Шћепановић, државни секретар Министарства правде Републике Србије, проф. др Небојша Шаркић, предсједник Удружења правника Републике Србије, академик Станко Бејатовић, предсједник Српског удружења за кривично-правну теорију и праксу и проф. др Константин Ребец, извршни секретар Међународног удружења правника, који је присутне поздравио у своје име, а прочитао је и писмо предсједника Међународног савеза правника проф. др Андреј Адамович Требкова, који је овом приликом додијелио и посебну Грамату Удружењу правника Републике Српске за дугогодишњу сарадњу и успјешан рад Удружења правника Републике Српске и Међународног савеза правника са сједиштем у Москви.

Сви говорници су посебно истакли значај рада Удружења правника Републике Српске за изградњу и функционисање правног поретка Републике Српске.

Савјетовању је присуствовало око 200 учесника и гостију гдје су у оквиру опште теме „Изградња и функционисање правног система“ презентована 43 научна рада чији су аутори из Републике Српске, Босне и Херцеговине, Србије, Црне Горе, Хрватске, Руске Федерације и Међународног удружења правника.

Прва пленарна сједница одржана је у четвртак, 10. октобра, од 10.00 до 11.00 часова (поздравни говори и уводно излагање), а рад по катедрама одвијао се од 11.30 до 14.00 часова, и од 16.00 до 18.00 часова.

Генерални покровитељ савјетовања био је господин Милорад Додик, предсједник Републике Српске, а медијски покровитељ Радио-телевизија Републике Српске.

Завршна пленарна сједница одржана је у петак, 11. октобра, од 10.00 до 11.00 часова, на којој су поднесени Извјештаји о раду катедри и усвојен је завршни документ: Препоруке и закључци 21. савјетовања „Октобарски правнички дани“.

ПОЗДРАВНЕ РИЈЕЧИ

АКАДЕМИК ПРОФ. ДР ВИТОМИР ПОПОВИЋ,
ПРЕДСЈЕДНИК УДРУЖЕЊА ПРАВНИКА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Уважени учесници 21. савјетовања правника „Октобарски правнички дани“, драги гости, колегинице и колеге, дозволите ми да у име Удружења правника Републике Српске и у своје лично име изразим посебно задовољство што могу да вас и ове године поздравим на овом скупу, у прелијепој Бањи Врућици, овдје у хотелу „Кардиал“ и пожелим много среће и успјеха у одржавању овог скупа, посвећеног изградњи и функционисању правног система.

Нажалост, ми смо у последње вријеме све више оптерећени чињеницом све чешћих насртаја на правни поредак као основну кичму сваке државе. Ово је нарочито изражено овдје код нас у Дејтонској Босни и Херцеговини, која ни после 30 година није у могућности да изграђује сопствени пут своје самосталности и развоја.

Различно поступање појединих представника тзв. међународне заједнице, ако се такав термин уопште може и помињати, често пута ствара одређене неспоразуме између Републике Српске и Федерације БиХ, а што успорава и отежава развој и рад заједничких институција. Неки од њих никако да схвате да је Република Српска у Дејтонски мировни споразум унијела своју државност, са потпуно заокруженом законодавном, извршном и судском влашћу, и да је дио својих овлашћења и надлежности у складу са овим међународним уговором пренијела на ниво заједничких институција БиХ, у свјетлу наставка само међународно правног континуитета и са измјењеном унутрашњом структуром коју сада чине Република Српска, Федерација БиХ и Брчко Дистрикт БиХ на основу одлуке Међународне арбитраже од 5. марта 1999. године.

Свједоци смо све чешћих насртаја, притисака и уцјена тзв. високог представника, који би супротно Анексу 10 Мировног споразума и Резолуцији Савјета безбједности УН, наметао „своје законе“ и друга разна рјешења, која првенствено имају за циљ девастирање Републике Српске и њених институција и њено свођење на ниво тзв. празне лужтуре.

Овдје посебно мислим на велике притиске на институцију Предсједника Републике Српске, против кога, на бази тзв. наметнутог закона,

који нема упориште ни у домаћем, а ни у међународном праву, па ни у самом Дејтонском мировном споразуму има за циљ деинсталисање ове институције и њено свођење само на формално постојање. Ништа другачији приступ не постоји ни у односу на Одлуке Народне скупштине Републике Српске, као њеног највишег законодавног органа, Владе Републике Српске и уплитање у комплетан правни поредак Дејтонске структуре БиХ. Драстичан примјер представља покушај одузимања имовине Републике Српске, њених природних ресурса, шума и шумских земљишта, пољопривреде и пољопривредних земљишта, ријека и свега другог.

Потпуно се занемарује чињеница о јасној подјели три система власти и њене подјеле на законодавну, извршну и судску, засновану на Дејтонском мировном споразуму као међународном уговору. Свима нама је опште позната чињеница да је наметање било каквих закона реликт давне прошлости, одавно превазиђен и за оне земље у којима је некада постојао протекторат УН-а. Опште је позната чињеница, не само нама правницима који се највише бавимо овом професијом, него и просјечном човјеку, да непостојање легалитета и легитимитета тзв. високог представника не може поизвјести никакве правне посљедице и да се дјеловање појединих амбасадора и других политичких представника неких земаља мора темељити на „Бечкој конвенцији о дипломатским имунитетима“.

Из нечег што је назаконито, нелегално и нелегитимно, није могуће произвести законитост, легалност и легитимност. Наш познати правник Валтазар Богишић би још у 19. вијеку рекао „што се грбо роди, вријеме не исправи“, „правди је насиље највећи противнародни гријех“ или „закон је закон за све“.

Зато смо ми и данас овдје окупљени 21. пут, на овом еминентном скупу, у овом прелијепом туристичком центру, уважене колегинице и колеге, да јасно изнесемо наш правнички став и станемо у функцију одбране правног поретка и правне норме било да она проистиче из међународног или националног права.

Реферате на овом скупу из седам различитих области права ће изложити 52 аутора у оквиру 43 реферата из Републике Српске, Федерације БиХ, Србије, Хрватске, Црне Горе и Руске Федерације.

Ми смо на Правном факултету у Бањалуци, који је са Удружењем правника организатор ових савјетовања, одржали до сада 20 оваквих скупова са међународним учешћем.

Ово 21. савјетовање је уједно и прво који одржавамо овдје у хотелу „Кардиал“ у Бањи Врућици и Теслићу и надамо се да ћемо их одржати најмање колико и на Правном факултету у Бањалуци. А онда ћемо одлучити о неком трећем мјесту одржавања. Наравно, постојале су и одређене објективне околности, као што је мањак паркинг простора, како на факултету, тако и хотелима у Бањалуци и све је то само стварало одређене потешкоће у самој организацији и функционисању савјетовања.

Искрено се надам да ћете ви овдје присутни учесници бити посебно задовољни што ово савјетовање управо организујемо у једном од најљепших туристичких центара РС, јер као што ћете видјети, овај хотелски комплекс и овај хотел, имају све услове за одржавање оваквих скупова, а ту су и базени, спа центри, сауне, прелијепе стазе за шетање. Као и што видите, све се то налази у самом предграђу Теслића и у прелијепом подножју планинских предјела испресецаних ријекама и потоцима.

Користим прилику да се захвалим и нашим драгим домаћинима др Драгану Богданићу, Александру Радошевићу и свом особљу овог конгресног центра на посебном разумијевању и љубазности.

И дозволите да се посебно захвалим предсједнику Републике Српске, господину Милораду Додику, који је посљедњих 20 година, почев од оснивања овог Удружења препознао његов значај и несебично давао значајна финансијска средства у циљу одржавања ових скупова и даљег јачања и изградње правног система Републике Српске.

Подразумијевамо да он као предсједник Републике Српске, али и све њене институције Народна Скупштина, Влада РС и друге могу рачунати на нашу подршку у давању немјерљивог доприноса очувању наше Републике као јединог гаранта опстанка Срба са ове стране Дрине.

Захваљујемо се и: проф. др Жељку Мирјанићу, декану Правног факултета у Бањалуци, проф. др Горану Марковићу, декану Правног факултета на Палама, др Драгану Станковићу, директору РУГИП-а, Далибору Мрши, садашњем предсједнику Адвокатске коморе Републике Српске и господину Јовану Чизмовићу, ранијем предсједнику ове Коморе, др Бориславу Радићу, предсједнику Нотарске коморе Републике Српске и ранијем предсједнику госпођи Слади Ивељић, господину Слободану Зецу, директору Центра за едукацију судија и тужилаца и Томиславу Чавићу, ранијем директору ове институције, др Драгици Ристић, ранијем директору Привредне коморе Републике Српске и

многим другима које овом приликом нисам поменуо, а који су давали и дају несебичан допринос и препознали су значај рада овог Удружења и организовања оваквих скупова. Молим Вас немојте ми замјерити ако сам овим честим измјенама протокола случајно неког изоставио, али будите сигурни да то нисам урадио намјерно.

Ништа мању захвалност дугујемо и РТРС-у, која је ових протеклих 20 година, а надам се да ће то бити и убудуће, била главни медијски покровитељ и извјештавала јавност са ових скупова.

Проглашавам отвореним 21. савјетовање „Октобарски правнички дани“.

Хвала!

**ГОСПОДИН МИЛОШ БУКЕЉЛОВИЋ,
МИНИСТАР ПРАВДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

Поштовани предсједниче Удружења правника Републике Српске,
господине Поповићу,

Поштовани предсједниче Удружења правника Републике Србије,
господине Шакарићу,

Уважена генерална секретарко службе предсједника Републике
Српске, госпођо Баштинац,

Уважена државна секретарко у Министарству правде Републике
Србије, госпођо Шћепановић,

Поштовани предсједниче Српског удружења за кривичноправну
теорију и праксу, господине Бејатовићу

Поштовани учесници,

Уважене колегице и колеге,

Част ми је и задовољство да вас поздравим у име Владе Републике Српске, као и у име Министарства правде у Влади Републике Српске, те пожелим добродошлицу и успјешан рад на двадесетпрвом савјетовању правника „Октобарски правнички дани“.

Увјерен сам да ће овај научни скуп, на којем ће правни теоретичари и практичари, у наредна два дана, расправљати о најновијим достигнућима правне струке у оквиру опште теме „Изградња и функционисање правног система“, у шест различитих правних области, бити прилика за размјену искустава али и за стицање нових знања.

Имајући у виду чињеницу да се „Октобарски правнички дани“ одржавају двадесетпрви пут говори о значају овог научног скупа, у којем учествују најистакнутији правни стручњаци из земље и региона.

Сходно томе, као потпредсједник Владе Републике Српске и министар правде, захвалан сам академицима Витомору Поповићу и Рајку Кузмановићу на залагању и уложеном труду како би се наставила традиција овако значајног догађаја и то свих ових година.

Такође, желим да се захвалим члановима Удружења правника, правним факултетима универзитета у Бањој Луци и Источном Сарајеву,

Адвокатској и Нотарској комори, Центру за едукацију судија и тужилаца Републике Српске, као и свима који су директно и индиректно учествовали у организацији.

Влада Републике Српске и министарства која су у њеном саставу, кроз законска рјешења која доносе, настоје грађанима обезбиједити висок степен правне сигурности у друштву и створити услове у којима ће се грађани осјећати слободно, сигурно и заштићено а увјерен сам да ће ваша излагања дати одговоре на питања о њиховој примјени.

Посебно јер су доношење квалитетних законских рјешења и њихова примјена, од кључног значаја за развој друштва те доприносе остваривању принципа правичног суђења и приступа правди.

Надам се да ће излагања која ћемо чути бити корисна свима и да ће унаприједити правни систем, који ће гарантовати заштиту свих права грађана.

Сигуран сам, да ћемо у наредна два дана, размијенти знања и стечена искуства и увјерен сам да ће овај научни скуп, допринијети изградњи, функционисању и јачању правног система у Републици Српској и БиХ, као и у окружењу.

Захваљујем вам на пажњи и желим вам успјешан рад!

ГОСПОЋА БОЈАНА ШЋЕПАНОВИЋ,
ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Поштовани Председавајући, уважене судије и тужиоци, уважени адвокати, поштовани представници стручне и академске заједнице, даме и господо.

Желим да вас срдечно поздравим у име Министарства правде Републике Србије и у своје лично име, уједно и да се захвалим на позиву Удружењу правника Републике Српске, да учествујем на отварању Двадесетпрвог Саветовања који носи назив „Октобарски правнички дани“, заиста ми је изузетна част.

Желим посебно да истакнем значај развоја сарадње удружења правника Републике Српске и других правничких удружења са удружењима из Републике Србије, то је свакако прилика да заједничким напорима допринесемо изградњи унапређеног правног система.

Несумњиво је да ће ово стручно саветовање дати значајне резултате кроз расправу која ће се одвијати о најзначајнијим темама из кривичноправне области. Многе од покренутих тема, аргументи који које ћемо имати прилику да чујемо, као и закључци до којих ћемо доћи ће указати на проблеме који су се појављивали у пракси, али нам указати и на могућности за њихово превазилажење. Све ће то у крајњем резултату бољом применом законских решења, уједначенијом судском праксом, а неретко и самим законодавним изменама.

Саветовања овог тиша пре свега пружају прилику да се на једном месту нађу теоретичари који ће указати на новине у теорији и упоредном законодавству, али и практичари који непосредно примењују закон.

Што се тиче послова из оквиру надлежности Министарства правде Републике Србије, предмет нашег ангажовања у претходном периоду, када су у питању нормативне измене су бројни закони, али бих акценат сатвила на предстојеће измене два система закона који су у току у питању су Законик о кривичном поступку и Кривични Законик Републике Србије.

Полазно становиште за поменуте измене је било испуњење обавезе предвиђене Ревидираним Акционим планом за поглавље 23 Правосуђе и основна права, која се односи на измене кривичног законодавства ради усклађивања са прописима Европске уније, у процесу придружи-

вања Републике Србије Европској унији. Нацрти ових закона о изменама и допунама Кривичног законика и Законика о кривичном поступку, који су преведени и крајем августа послати Европској комисији на мишљење, а тренутно је у току је јавна расправа, која је отпочела 1. октобра и трајаће до 1. новембра текуће године.

Да не дужим превише у вези са предстојећим законским изменама, уколико је неко заинтересован, предочене измене, могу се наћи на званичном сајту Министарства правде Републике Србије, у одељку „Јавне расправе“.

За крај бих вам пожелела успешну и плодносну дискусију у наставку саветовања, а такође се радујем и нашој будућој сарадњи.

Хвала на пажњи и желим вам пуно успеха.

**ПРЕПОРУКЕ И ЗАКЉУЧЦИ
ДВАДЕСЕТПРВОГ САВЈЕТОВАЊА
„ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“**

ДРЖАВНОПРАВНА ОБЛАСТ

У оквиру Државноправне катедре пристигла су три реферата. Први се бавио мјестом и улогом у савременом друштву. Поред општих питања, посебно се бавио државношћу Републике Српске. У њему се посебно истиче потреба борбе против притисака ОХР, чиме треба спријечити ерозију надлежности Републике Српске.

Други реферат посвећен је уставном положају локалне самоуправе у Србији и бави се интригантним и важним уставноправним дилемама, од природе система власти, преко организације, органа и аката јединица локалне самоуправе. Постоји монотипска локална самоуправа, али се не може говорити о скупштинском систему.

Трећи рад посвећен је институцији локалног омбудсмана у Србији у контексту остваривања права припадника националних мањина. Улога локалног омбудсмана у томе је да предуприједи, превенира и промовише мултикултуралне вриједности и да допринесе бољој интеракцији припадника различитих заједница у друштву.

УПРАВНОПРАВНА ОБЛАСТ

Рад на Управноправној области Удружења правника Републике Српске одвијао се у току XXI Октобарских правничких дана врло успјешно. На засједању Прве катедре из Управноправне области присуствовао је већи број правника. Првом катедром из Управноправне области је руководила је проф. др Зорица Дрљача-а у радном предсједништву били су проф. др Горан Марковић који је руководио Првом катедром, проф. др Милица Торбица и проф. др Невенко Врањеш.

Неке реферате на катедри су припремили и успјешно изложили ове године професори Управног права и истакнути правници који обављају послове у управној области са угледом на регионалном и ширем међународном плану.

У раду се дискутовало о успостављању система индиректног опорезивања у БиХ; правнотворачким изворима у управној материји; каква је улога органа државне управе у статусним питањима јавног бележника у Републици Србији; узурпацији као друштвено-правном институту и анализи примјене препорука Омбудсмена за људска права у јавној управи у БиХ.

На катедри су дошли до изражаја слиједећи ставови и закључци:

1. Изворни фискални суверенитет у БиХ припада ентитетима, кантонима у Федрацији и Брчко Дистрикту БиХ. На основу преноса једног дијела надлежности фискалног суверенитета са ентитета на институције БиХ у обиму који се односи на индиректне порезе, БиХ има изведени фисклани суверенитет који је ограничен широким овлашћењима ентитета да утврђују политику индиректног опорезивања у БиХ, начином именовања чланова Управног одбора Управе за индиректно опорезивање, одређивањем да ентитетски одбори за финансије и буџет дају коментаре на нацрте закона које Управни одбор Управе за индиректно опорезивање узима у обзир, самом саставу и начину именовања чланова Управног одбора Управе за индиректно опорезивање, законом прописаним начином доношења одлука Управног одбора консензусом, у неким случајевима доношење одлука Управног одбора простом већином, само уколико су за одлуку гласали министри финансија ентитета и министар финансија и трезора БиХ, укључујући и одлуку о утврђивању коефицијента о расподјели прихода од индирек-

них пореза који чине заједницу прихода буџета БиХ, буџета ентитета и буџета Дистрикта.

Иако се ради о систему који функционише непуних 20 година, ипак, остаје отворено питање да ли је код успостављања овог система, на начин како је то урађено у БиХ, нарушен принцип уставности, јер је за одређивање и изведеног фискалног суверенитета институција БиХ, била потребна измјена Устава БиХ, као и измјена ентитеских устава.

Принцип уставности и законитости је грубо нарушен и дјеловањем Високог представника у БиХ, који је без икаквих овлашћења у Анексу 10 Мировног споразума, донио Одлуку о успостави Комисије за индиректну пореску политику, те настављене његове даље активности у спајању царинских служби ентитета у јединствену царинску службу БиХ и успостављању система индиректних пореза у БиХ.

2. Правнотворачки извори у управној материји откривају унутрашњу концепцију правних аката и правних радњи у правном поретку и представљају материјалне изворе права, укључујући и појединачне управне акте. Регулисање управне материје се разликује у односу на друге области права, што се нарочито испољава код управне оцјене цјелисходности и специфичности судске контроле у испитивању законитости ових управних аката, када се у управном спору испитују границе управне оцјене цјелисходности како не би дошло до самовоље у коришћењу тог института од стране доносица управног акта.

3. Успостављање професије јавног бележника у Републици Србији, које је под тим називом постојало и за вријеме Краљевине Југославије, доприноси правној сигурности, спречавању судских спорова и растерећењу судова, како делегирањем надлежности на јавне бележнике, тако и преношењем у потпуности неких надлежности судова на јавне бележнике, као што је то пракса и у другим земљама, укључујући и нотаријат Републике Српске.

Специфичност ове службе се огледа у томе што представља дио правосудног система, посматрано с аспекта подјеле власти припада судској власти, са одређеним овлашћењима органа управе- Министарства правде, као представника извршне власти у питањима битним за организацију и функционисање јавног бележничтва, начином и поступком именовања јавног бележника, престанком обављања дјелатности, и неким другим питањима битним за функционисање јавнобележничке

дјелатности, коју обављају јавни бележници као слободну професију, самостално и независно.

Улога Министарства правде у питањима битним за организацију и функционисање јавног бележништва као и за сам статус јавних бележника је довела до дилема око правне природе јавног бележништва, како у упоредном праву тако и у домаћој научној јавности, с обзиром да има елементе јавноправне и приватноправне природе. Међутим, општи је закључак да третирање јавног бележника као јавног службеника, није прихватљиво, јер иако се именује актом органа државне власти (Министарства правде) јавни бележник није у службеничком односу ни према коме, он није дио државне службе. Јавни бележник обавља слободну професију као стално занимање којој због значаја држава признаје јавна овлашћења, што потврђује да је правна природа јавног бележника двојака, и јавноправна и приватноправна, будући да јавног бележника не обавезују само правила струке, него и јавно поверење које му је указано.

У односу на ове двије карактеристике није могуће одредити претежну будући да су обе значајне за вршење јавнобележничке дјелатности, што потврђује и специфичност статуса јавног бележника.

4. Узурпација као посебан друштвено-правни институт у Републици Српској уређен је Законом о узурпацијама и добровољачким компетенцијама. Ради се о једној сложеној и опште значајној материји, јер је рјешавање питања узурпације на земљишту друштвене својине један од начина рјешавања имовинско правних нерјешених односа који датирају још од давнина.

Рјешавање питања узурпације има за циљ слободно држање, кориштење и располагање имовином од стране његовог титулара, како физичког лица тако и слободно и несметано располагање од стране Републике Српске, ако се у поступку као титулар на земљишту утврди Република Српска.

У коначности, рјешавање имовинско правних односа на узурпираној непокретности доприноси бржем и једноставнијем закључивању правних послова као и потенцијалном инвестиционом улагању домаћих и страних инвеститора, што позитивно утиче на бољи економски развој друштва, правну сигурност, и на бољи стандард грађана.

5) Искуства Институције Омбудсмена за људска права у јавној управи у Босни и Херцеговини, базирана на статистичким подацима

указују на интензивно кршење људских права од стране органа јавне управе у БиХ и то сваке године по истим основама (ћутање управе, слабо функционисање инспекцијских служби, упућивање од једног органа јавне управе ка другом, изневјерена легитимна очекивања и др.), што указује на политизацију јавне управе и потребу промовисања добре јавне управе.

Основна претпоставка за промовисање добре јавне управе, подразумева подизање службеничке свијести и јачање демократског менталитета друштва, што је обавеза свих субјеката у друштву, јер „добра јавна управа“ је показатељ владавине права и развијености демократског друштва.

РАДНОПРАВНА ОБЛАСТ

Рад Радноправне области се одвијао у оквиру Прве Катедре заједно са Државноправном и Управноправном области. У оквиру Радноправне области изложена су четири реферата, а дискусија се водила на тему: усклађивања радног законодавства државе чланице ЕУ с правном стечевином ЕУ; правној природи радника у јавним службама с посебним освртом на особе укључене у наставни процес у високом образовању; кризи процеса колективног преговарања у Републици Српској и статусу здравствених радника и здравствених сарадника, те су донесени следећи закључци:

1. Усклађивање радног законодавства државе чланице с правном стечевином (*acquis communautaire* –om) Европске уније (ЕУ), је обавеза која настаје потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању. Усклађивање се односи на инкорпорирање минималних стандарда у области радних односа који су одређени директивама као секундарним изворима права ЕУ, а нарочито: одређивање радног времена; једнак третман запослења у звању; доказивања у случају дискриминације на основу рада; родну равноправност у односу на приступ запослењу; једнак третман без обзира на расу или етничко поријекло; поступак одобравања ноћног рада; израду програма збрињања вишка радника; те неке друге европске минималне радне стандарде који су инкорпорирани у национално радно законодавство држава чланица, али и у радно законодавство држава кандидата, што је великом обиму и инкорпорирано у радно законодавство Републике Српске.

Други важан сегмент је инкорпорирање минималних стандарда у радно законодавство о сигурности и заштити здравља на раду, а односе се на: увођење мјера за подстицање побољшања сигурности и здравља радника на раду; примјену минималних сигурносних захтјева на привременим и покретним градилиштима; побољшање сигурности и здравља на раду трудница и радница које су недавно родиле; заштиту младих на раду; рад на спајању породица; статус држављана трећих земаља; употребу радне опреме; заштиту од изложеност опасним хемикалијама; и др.

Усклађивање националног радног законодавства држава чланица ЕУ с правном стечевином ЕУ је сложен, скуп, захтјеван и сталан посао јер подразумијева обавезу усклађивања националног законодавства и након пуноправног чланства у ЕУ.

2. Радноправни статус радника, било у уговорном или службеничком радном односу, зависи од правног односа који регулише радне услове и њихов статус, али независно од тога да ли је у питању јавни или приватни сектор, битно је осигурати јединство функционисања оба аспекта правног система како би се очувала правна сигурност и извјестност за запослене.

Запослени у високом образовању, немају статус државних службеника иако обављају дјелатност од општег значаја. Они заснивају уговорни радни однос, док је избор у наставнонаучна звања регулисан Законом о високом образовању уз висок степен осигурања транспарентности и јасних критеријума о квалитету и стручности кандидата (дискусија се водила са акцентом на Закон о високом образовању и знанственој дјелатности у Републици Хрватској).

3. Дискусија се односила и на настанак кризе процеса колективног преговарања у Републици Српској, која траје од ступања на снагу новог Закон о раду 2016. године, када су престали да важе Општи колективни уговор и готово сви грански уговори у реалном сектору. За закључивање новог Општег колективног уговора, није постигнут социјални дијалог и та криза се наставља.

У циљу превазилажења кризе у процесу колективног преговарања неопходно је дефинисати одређене мјере које би унаприједиле процес колективног преговарања.

Социјални партнери у процесу колективног преговарања морају показати већу спремност и толеранцију у процесу преговарања, свјесни чињенице да су сви једнако одговорни у овом процесу и да незакључивање колективног уговора и гранских уговора у реалном сектору штети свим партнерима подједнако, али исто тако, и свјесни чињенице да су колективни уговори основ социјалног мира и стабилности и основ за остваривање права на достојанствен рад.

4. Дискусија се водила о статусу здравствених радника и здравствених сарадника, који немају службенички статус, иако обављају специфичну природу посла.

Запослени у сектору здравства обављају дјелатност од општег интереса, и евидентно је да су изложени вербалним претњама, непримјереном и насилничком понашању, па чак и физичким нападима и угрожавању њихове безбједности на радном мјесту, нарочито здравствени

радници у примарној здравственој заштити и службама хитне помоћи.

За сада иницијатива синдиката у здравству да се здравственим радницима призна статус државног службеника, није проводива из разлога што статус државног службеника имају само запослени у органима управе (министарства, управе, управне организације) а не и запослени у јавним установама.

Потребно је обавити широку расправу о дефинисању превентивних мјера за сузбијање насиља над здравственим радницима и здравственим сарадницима, а нулта толеренција насиљу мора бити заједничка брига и активности у васпитању и образовању, култури понашања, позитивним обрасцима поступања свих учесника у обезбјеђивању пружања здравствене заштите.

Једна од могућих мјера је и дефинисање посебног кривичног дјела „напад на здравственог радника и здравственог сарадника у здравственој установи у току обављања професионалне дјелатности.“

ГРАЂАНСКОПРАВНА ОБЛАСТ

Грађанскоправна катедра је радила успјешно на овогодишњем 21. савјетовању Октобарски правнички дани. Прихваћено је и објављено 8 (осам) реферата.

Након излагања реферата услиједила је врло жива дискусија.

Катедра је предложила слиједеће закључке.

1. На основу прегледа судске праксе може се стећи утисак да питање накнаде штете због губитка издржавања има само по себи изузетно мјесто и улогу у правном систему. Облигација издржавања ствара право потраживања за примаоца издржавања, као повјериоца у облигацији, а обавезу за даваоца као дужника.

Обавеза издржавања омогућава задовољење основних потреба лица, која немају средства за живот и нису способна за рад. У томе је разлог друштвене рационалности облигације издржавања. Без такве правне институције, немоћни људи пали би на терет друштвене заједнице са много слабијим изгледима за вођење достојанственог живота. Проузроковањем смрти дужника у облигацији издржавања, починилац је повриједио једно субјективно право и тако причинио штету.

2. Посебно је расправљано питање новог законског рјешења у сусједној Хрватској које се односи на појам поморског добра, садржај поморског добра, те правни статус поморског добра као *res extra commercium*. На њему се не може стећи право власништва, нити друго стварно право по било коме основу, а такоже поморско добро не може бити предмет уговора о закупу, нити уговора о најму.

3. Једно од питања које је изнесено на катедри је истраживање посљедица ратних дејстава као узрочника ратних и еколошких штета. У том погледу посебно је анализирано питање штетних посљедица НАТО агресије на Републику Српску и Савезну Републику Југославију и међународно-правне и политичке импликације ових противправних преседа на у међународно-правним односима.

4. У погледу питања неодрживости концепта „државна имовина“ дошло се до закључка да тај појам како га је дефинисао Уставни суд БиХ пати од бројних правних и логичких грешака, неконсистентан је и сам по себи противурјечан, правно неодржив и потпуно непримјењив. Јасан је закључак да је Уставни суд БиХ својим одлукама изашао ван

оквира својих надлежности, стварајући конфузију у смислу расподеле надлежности између институција власти и доводећи у питање правну сигурност у области својинскоправних односа.

5. Поново је расправљано питање објективне одговорности за штету, а посебно када се ималац опасне ствари односно лице које обавља опасну дјелатност ослобађа од објективне одговорности за штету ако докаже да је штета настала услед више силе, искључиво радњом оштећеника или искључиво радњом трећег лица.

6. Први пут се на савјетовању расправљало о питању обезбјеђења наплате потраживања накнаде штете у облику новчане ренте у случају када се ради о новчаној обавези која се не изврши одмах и једнократно, него за убудуће, у једном дужем временском периоду у којем дужник ренте због наступања разних околности може доћи у ситуацију да обавезу није у стању да изврши.

7. Посебна пажња посвећена је анализи и упоређивању института застаре и преклузије, одржају као и специфичностима приликом престанка различитих грађанских субјективних права, ослањајући се на богату судску праксу и рјешења у референтним правним системима.

8. Успјешно је анализирано питање поступка утврђивања извршеникове имовине у законбодавству Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине. Изнесен је закључак да квалитет законских одредби о том питању и њихова аксиолошка вриједност мора бити предмет континуиране практичне и теоријске провјере, те законодавног унапређивања.

ПРИВРЕДНОПРАВНА ОБЛАСТ

На овогодишњем савјетовању је представљено укупно 5 реферата на Привредноправној катедри, и то из области компанијског, банкарског и трговинског права.

У области компанијског права, основне теме су биле Закон о привредним друштвима и друштва за осигурање, оснивање друштава са ограниченом одговорношћу и институт пробијања правне личности.

Специјализована привредна друштва која обављају дјелатности које су по правилу у режиму дозволе оснивања и дозволе за рад надлежних тијела по правилу се регулишу сумарно посебним законима. То је случај и са осигуравајућим друштвима уопште и посебно са акционарским друштвом за осигурање. Ова техника регулативе примјењује се посебно због тога што у свим земљама, постоји општи закон коју регулише сва привредна друштва и који се примјењује, било „сходно“, било директно (непосредно) и на специјализована друштва, па и на осигуравајућа друштва и тиме и акционарско друштво за осигурање у оним питањима и институтима за које не постоје посебне норме у специјализованом закону, конкретно закону који регулише осигурање.

Однос општег закона (Закон о привредним друштвима) и посебног закона (Закон о осигурању у Србији, односно Закон о друштвима за осигурање у Републици Српској) је уређен максимом *lex specialis derogat lege generali* (посебни закон укида општи закон). Интересантно је да је Закон о осигурању између двије опције ове примјене: „сходне примене“ и директне (непосредне) примјене оптирао за директну примјену Закона о привредним друштвима, када не садржи посебну норму која свој основ налази у специфичности дјелатности осигурања у односу на друге дјелатности „покривене“ у смислу регулативе Законом о привредним друштвима. И поред те чињенице, оптирањем за директну (непосредну) примјену генералног закона исказом „примјењује се“ и то на два мјеста (код форми посебних друштава и заједничких института друштава и код органа друштава), искључујући тиме другу могућу опцију – „сходну примјену“, Закон о осигурању показује да у низу нерегулисаних питања посебном нормом није могућа таква примјена и да се мора посегнути за „сходном примјеном“. У противном дошло би се у ситуацију да се обесмишљавају и неке иначе постојеће норме посебног закона, чија посебност има свој *ratio*.

У компанијском праву, један од најважнијих циљева који се може истаћи је смањење трошкова и подстицање предузетничке активности, уз отклањање неједнакости у регистрацији привредних друштава. То су циљеви којима тежи регулатива Европске уније, а прихваћени су и од законодавстава земаља у окружењу, укључујући и саму Босну и Херцеговину, односно њене ентитете.

У Босни и Херцеговини је комплетна материја компанијског права, а самим тим и процес оснивања привредних друштава, у надлежности ентитета (Републике Српске и ФБиХ) и Брчко Дистрикта, чије је законодавство засновано на истим принципима и садржи доста слична рјешења. Законодавци у Босни и Херцеговини прате трендове регулативе Европске уније, као и законодавства земаља у окружењу, али са закашњењем у имплементацији. Тако у Босни и Херцеговини потпуна електронска регистрација без физичког присуства још увијек није могућа, за разлику од закона Србије и Хрватске, гдје је то могуће. Такође, за разлику од Хрватске, гдје је ово питање регулисано као и у другим земљама чланицама ЕУ, и Србије, гдје је то недавно омогућено, у Босни и Херцеговини се не спроводи електронска регистрација страних физичких и правних лица као оснивача. С друге стране, за разлику од закона Србије, који дозвољава учешће нотара у изради оснивачког акта у електронској форми, у Републици Српској, као једном од закона БиХ, дозвољено је састављање оснивачког акта без учешће нотара ако се ради о једночланом друштву са ограниченом одговорношћу. За такав акт је довољно да садржи квалификовани електронски потпис оснивача.

Коначно, вјероватно најзначајнија разлика у односу на земље у окружењу је чињеница да се поступак регистрације у Босни и Херцеговини и даље води као судски, док у Федерацији БиХ не постоје чак ни посебни привредни судови. У Републици Српској је тачно да је АПИФ укључен у процедуру регистрације, али више у улози „поштара“. Стога би се могло очекивати да дође до промјена у овој области како би се растерили судови и додатно убрзао процес регистрације.

Видљив је тренд модернизације цјелокупног процеса оснивања, почев од поједностављења форме оснивачког акта, посебно код једночланих друштава, преко смањења трошкова оснивања (како административних трошкова, тако и смањења висине основног капитала), стварања предуслова за спровођење електронске регистрације друштава са огра-

ниченом одговорношћу и убрзање цјелокупног процеса. Ови процеси нису завршени нити усаглашени у свим релевантним законима у Босни и Херцеговини, тако да остаје задатак да се у наредном периоду настави са убрзаним активностима, како би се што више олакшало оснивање привредних друштава и створило повољно предузетничко окружење.

Ограничена одговорност чланова привредног друштва је фундаментална карактеристика друштава капитала. Најзначајнији разлоге који принцип ограничене одговорности су могућност прикупљања значајног капитала од великог броја малих инвеститора, омогућавање примјене стратегије диверзификованог улагања, подстицање чланова управе да доносе оптималне инвестиционе одлуке, а све то утиче на лаку преносивост акција. Ограничена одговорност је скопчана и са бројним критикама, које се најчешће фокусирају на посљедице њене примјене (преношење ризика на повјериоце), као и неадекватност оваквог правила за нејавна друштва и групе привредних друштава.

Пробијање правне личности је један од најконтроверзнијих и најспорнијих института компанијског права. Он представља најзначајније одступање од принципа ограничене одговорности чланова за обавезе привредног друштва. И поред мноштва написаних радова и донетих судских одлука, у овој правној области влада велика правна неизвјесност. Потребно је разјаснити услове који треба да буду испуњени да би судија пробио правну личност привредног друштва и учинио чланове лично одговорним за обавезу друштва. Три фактора за пробијање који су се посебно издвојили у упоредној и домаћој пракси су мијешање имовине, подкапитализација и формални корпоративни недостаци.

У праву Републике Српске пробијање правне личности је присутно више деценија, али се веома ријетко користи. Разлоге треба тражити у недовољном познавању ове материје, али и непрецизној законској регулативи, која онемогућава практичаре да схвате суштину овог института.

У граничну област између компанијског и банкарског права спада институт одбора заљ ревизију банке. Пословање са великим бројем депонената и могућност банака да кроз негативне системске ефекте изазову кризе ставља у основни задатак банкарске легислативе обезбјеђење финансијске стабилности, тј. превенцију и контролу ризика. Због тога је у банкама наглашен трећи агенцијски проблем, сходно чему се и концепт дужности помјера ка стејкхолдерском моделу. У наведеном контексту се

одбор за ревизију сматра прво институтом за превазилажење трећег, тек потом другог агенцијског проблема.

Домен интерних контрола и финансијског извјештавања је редовна надлежност одбора. Посебно ширење надлежности јесте област контроле ризика, мада надлежности одбора сежу до нивоа процјене самог система за управљање ризицима, не и конкретних извјештаја о контроли ризика, али ипак у неким упоредним праксама одбори за ревизију врше контролу ризика. Домаћа легислатива њихове дужности на крају проширује на контролу законитости, што је у случају банака преширок контекст будући да нема сегмента пословања и система управљања у банкама који није регулисан посебном регулаторном легислативом. Стога ипак треба сматрати да се највећи стандарди одговорности одбора примјењују у области финансијског извјештавања, а нешто мањи у другим наведеним пољима.

Коначно, у области трговинског права, значајно је питање одговорности за штету друмског превозица робе, а посебно штету насталу крађом или плачком превожене робе. Конкретно, по питању крађе и плачке превожене робе неопходно је да превозицац уложи појачан напор у предвиђање наступања ових штетних догађаја и прилагођавање на ниво опасности која пријети да би их могао спријечити или избјећи. Ипак, сваки случај има своје специфичности које судови морају добро испитати и одредити се према њима, избјегавајући да упадну у калуп направљен досадашњом праксом. Судови не би смјели *a priori* оцјењивати крађу или плачку као чињеницу за коју је превозицац крив.

МЕЂУНАРОДНОПРАВНА ОБЛАСТ

У оквиру Међународноправне катедре на овогодишњим Октобарским правничким данима пријављено је пет реферата, од којих је већина изложена. Ова катедра се бавила актуелним питањима правних аспеката имовине у БиХ по Дејтонском мировном споразуму, преваре у документарном акредитиву у англосаксонском праву, контратрговине, коцептом и правном природом јавног уговора у инвестиционом праву Србије и концептом посредне одговорности у упоредном праву с посебним освртом на посредну одговорност у онлајн окружењу.

Посебна пажња је посвећена питању које је добило на важности након активизма Уставног суда БиХ у погледу његових одлука о пољопривредном земљишту, шумском земљишту, водама и др. а кроз концепт тзв. државне имовине који је критички сагледан, као и предметне одлуке Уставног суда БиХ, нарочито у контексту Дејтонског мировног споразума и Споразума о сукцесији за које се сматра да су ријешили ова питања.

Документарни акредитив служи као поуздано, једноставно и ефикасно средство плаћања и обезбјеђења извршења обавеза из основног посла, темељем начела пословања документима, аутономије акредитива и строге саобразности. Међутим, често су могућа преварна поступања корисника акредитива кроз подношење тзв. празних докумената, поводом чега је настала пракса америчких и енглеских банака која прелази у обичајно право с утицајем на континентална права, а с циљем отклањања уочених мањкавости.

Сprovedено истраживање о контратрговинским пословима показује да ови послови нису само реликт прошлости и да имају различите форме у међународним трговачким односима, те да служе као показатељ, у ширем смислу, и економских потреса.

Анализирана је правна природа јавних уговора у инвестиционом праву Србије као сложен феномен гдје је закључено да се ради, у начелу, о приватноправним уговорима на које се примјењују и специфична правила односно испреплићу се и неки елементи управних уговора.

Упоредноправна анализа режима посредне одговорности показала је одсуство хармонизације националних и међународних приступа посредној одговорности у онлајн окружењу. Уочава се јасна атлантска подјела, у смислу разлика између приступа који су усвојили судови

САД и приступа коме су се приклонили европски судови. И унутар саме Европске уније судска пракса држава чланица није уједначена. Недостатак хармонизације у овој материји није отклоњен међународним правом у смислу тзв. тврдог међународног права, док тзв. меко међународно право нуди одређена ефикасна рјешења у погледу хармонизације режима посредне одговорности у онлајн окружењу, уз потребу реформисања ове одговорности.

КРИВИЧНОПРАВНА ОБЛАСТ

У рефератима из ове области заузети су сљедеће закључци:

(1) Постоји пуна криминално-политичка оправданост нормирања могућности примјене начела опортунитета кривичног гоњења и према пунољетним учиниоцима кривичних дјела, као једне од значајнијих новина које је донио процес реформе кривичног процесног законодавства Републике Србије који је започет доношењем Законика о кривичном поступку из 2001. године. Чини се да нема ни једног иоле озбиљнијег криминално-политичког разлога који говори против овог начела. Овакав став теорије у цијелости потврђује и јавнотужилачка пракса у Републици Србији. Она недвосмислено говори да је начело опортунитета кривичног гоњења кривичнопроцесни институт којим се остварује кључни циљ реформе кривичног процесног законодавства- ефикасност кривичног поступка.

Међутим, и поред општеприхваћености начела, било би погрешно извући закључак да нема ништа спорно ни код норми које третирају проблематику начела ни код њихове практичне примјене. Насупрот. Сматра се, чини се сасвим оправдано, да би на нешто другачији начин нормирања одређеног броја питања - она била у функцији још адекватније примјене начела. Случај, прије свега, са питањима везаним за статус оштећеног лица у случајевима рјешавања кривичне ствари путем начела и питањима везаним за обавезе које се намећу осумњиченом у случајевима условног одлагања кривичног гоњења.

(2) Из угла права, а посебно међународног, држава може бити одговорна за понашање које представља преступ, што значи за кршење права. Међутим, сагласно постојећем међународном праву, државе могу да изврше деликте (кршење међународног права), али не и кривична дјела (кршење међународног кривичног права). Или, посматрано из другог угла, држава може прекршити своју међународноправну обавезу и извршити међународно противправни акт, али то може имати за последицу само њену обавезу: да престане са вршењем противправног акта и да у потпуности надокнади сву материјалну и моралну штету коју је причинила. Премда постоје и другачији погледи, у науци међународног права доминира схватање да се правна одговорност државе своди на одговорност за причињену материјалну и нематеријалну штету и обавезу накнаду те штете и не обухвата кажњавање.

Премда између међународног и унутрашње права постоји чврста веза и узајамни утицај, не могу се институти из унутрашњег права механички преносити у међународно. Морају се уважавати особености међународних односа и међународног права, а не као што се то понекад чини, покушавати да се међународно право силом смјести у својеврсну Прокрустову постељу. То важи за све норме, институте и принципе, па тако и за оне који су из домена кривичног права.

(3) Као најтежи облик јавноправних деликата, кривично дјело, без обзира на закон који га одређује, представља противправно, скривљено и законом прописано дјело за чијег су учиниоца прописане кривичне санкције. Без постојања неког од четири основна, општа елемента: дјело човјека, противправност дјела, одређеност дјела у закону и скривљеност дјела - уопште нема ове врсте деликта. Позитивна кривична законодавства предвиђају више основа који искључују постојање кривичног дјела или противправности или кривице његовог учиниоца. Међу основима који негирају противправност, поред нужне одбране и крајње нужде, истиче се у праву Србије институт „дјело малог значаја“, односно институт „безначајног дјела“ у упоредном кривичном законодавству. То значи да при постојању законом прописаних формалних и материјалних услова, у конкретном случају нема кривичног дјела, односно кажњивости његовог учиниоца иако су испуњена сва законом прописана обиљежја тог дјела.

(4) Под утицајем низа међународних стандарда, велики број позитивних кривичних законодавстава (укључујући и право Босне и Херцеговине) у систему ванинституционалних кривичних санкција, било као казну, било као алтернативну мјеру (супститут казне), предвиђа “кућни затвор” под различитим називима са циљем да се умањи, ублажи ретрибутивни, репресивни карактер кривичног права, при чему се ради о мјери са различитом природом, карактеристикама, елементима, условима или начину примјене. Без обзира на то да ли се ради о посебној врсти казне затвора или о модалитету њеног извршења или о алтернативној мјери, учиниоцу лакшег кривичног дјела за које је прописана или изречена казна затвора у трајању до једне године - суд може (али не мора) да изрекне “кућни затвор” као облик лишења слободе осуђеног лица који је извршава на слободи, са одређеним ограничењима слободе кретања, односно одређеним наметнутим обавезама у понашању. На тај начин се утиче на будуће понашање осуђеног лица како би он на својеврстан на-

чин својим активним, позитивним односом, радом, школовањем, преданошћу показао да се искупио пред друштвом због учињеног кривичног дјела, при чему су негативне, штетне, дифамне посљедице његовог “кажњавања” у овом случају сведене на минимум.

(5) Увијек је изазов адекватно извршити процјену ризика од будућег вршења насиља у породици и убиства жене, као посљедице насиља у породици. Препознавање кључних фактора који покрећу насилника да злоставља и/или убије жену, попут бијеса због осјећаја повријеђености, изданости, понижености јер га је оставила, затим у случајевима када насилник насиљем жели задржати жену у подређеном положају и тако задржати “мушке привилегије”, жудња за узбуђењем кад повређује жену, када се насиље током времена појачало у интензитету и учесталости, пријетње да ће убити, давање, интензивно ухођење и слично – професионалцима помаже да разумију зашто ће насилник наставити са злостављањем жртве или ће покушати да убије жену. Тестови за процјену ризика од опасности да жена буде повријеђена или убијена - веома су вриједни. Али, кад се планирају полицијске и друге мјере заштите жртве - јако је важно консултовати жртву насиља. Треба врло озбиљно узети у разматрање њену интуицију, слутње и процјену опасности у којој се налази, а нарочито њене приједлоге или идеје шта би било најбоље урадити како би јој се пружила адекватна заштита.

Нема сумње да је свако кривично дјело названо Насиље у породици “прича за себе”, те да је потребно нарочито се посветити сваком случају и сваки поновљени пут. Ово свакако захтијева посебно обучене полицијске службенике, али и посебну обученост и других субјеката заштите који поступају у овим случајевима (судије, тужиоце, припаднике центара за социјални рад, љекаре). Свакако је важно нагласити и потребу да се у будућем периоду настоји усавршити сам инструмент за процјену ризика у Републици Српској, пратећи стандарде и процедуре, као и стандардизоване упитнике за процјену ризика других земаља које су овај процес усавршиле.

(6) У социолошко-криминолошком смислу, малољетничка делинквенција се издваја као посебан тип криминалитета, у односу на криминалитет пунољетних лица, зато што учиниоце одликују другачија био-психо-социјална својства у односу на одрасле. У криминолошкој литератури данашњице неопходно је позивати се на основне елементе позитивизма, али и историјскоправних сазнања у посматрању регула-

тиве кривичноправног положаја дјеце и малољетника као учинилаца недозвољених понашања. Последњих деценија 20. вијека у кривичном праву и пенологији малољетни делинквенти су се сагледавали као особе које су својим понашањем учиниле штету заједници, а не као особе које су извршиле кривично дјело. Отуда два модела уткана, доминантно или еклектички, у регулисање њиховог кривичноправног и кривичнопроцесног положаја. Један је „заштитнички модел”, који је био критикован због арбитрарности и непостојања правне сигурности и правичности, а концепт социјалне заштите због неограничене моћи државе у одређивању интереса малољетних преступника. Критичари „заштитничког модела” истакли су потребу установљавања новог модела у систему кривичноправне одговорности малољетника. Тај алтернативни, други модел добио је назив „модел правичности” (*justice model*). Примјена овог модела омогућава хуманизацију кривичноправног третмана према малољетним делинквентима, задовољење стандарда у заштити права малољетних делинквената као основних људских права и остварење највећег степена социјалног старања и заштите личности малољетника.

У међународним документима постављени су највећи стандарди које међународна заједница захтијева од националних законодавстава у погледу организације кривичног правосуђа за малољетнике, специјализације малољетничког судства, предности примјене диверзионих поступака, ван институюционалног третмана и мјера социјалне заштите над кривичноправним мјерама. Питање формулисано дилемом о томе „како заштитити и заједницу и најмлађе када малољетници почине најтежа кривична дјела у Србији“, у ствари враћа позорност на узрочно-последични однос дјеце и њихове кривичне одговорности, да ли је установљавати на начин који ће непосредно, законски, снизити функционалну границу кривичне одговорности, установљену објективним узрасним мјерилом: од четрнаест на дванаест година или - још ниже

(7) Када је у питању кривичноправно реаговање на сексуално насиље, оно је у БиХ у великој мјери усклађено са међународним стандардима у овој области. Неусклађеност правног оквира у свим кривичним законима у БиХ тиче се стандарда „недостатка добровољног пристанка као исход слободне воље“ за све облике сексуалног насиља, као и усклађивања кривичних санкција за све облике овог насиља. С друге стране проблем који је присутан када је у питању сексуално насиље - тиче се жртве. Она је хабитуално занемарена, без обзира на то што

су посљедице сексуалног насиља вишеструке и манифестују се у патњи жртава, било у виду здравствених тегоба и/или менталних посљедица. Занемареност жртве испољава се не само кроз кривични поступак у овим кривичним предметима, већ и неформално поступање према жртвама сексуалног насиља. Разлог за то могао би се тражити у постојању доминантних супкултурних чинилаца насиља, што указује на значај социјалних чинилаца, као и подаци на глобалном нивоу да се велики број (сваки трећи случај) сексуалног насиља врши унутар породице, односно од стране интимног партнера.

Због тога, као рјешење овог проблема, треба тежити све интензивнијој оријентацији ка правима и потребама жртве. Подршка жртви је кључ успјеха. У том смислу, потребно је оснажити жртве сексуалног насиља да пријављују ове случајеве полицији и то већ након првог испољеног облика, при томе не чекајући да се насиље настави испољавати у континуитету. У том контексту, потребно је развијати modele спрјечавања сексуалног насиља путем утицаја на опште друштвене услова понашања људи. Циљ коме треба тежити је кретати се од “толеранције на насилно рјешавање конфликта” ка „нултој толеранцији на сексуално насиље“. Наравно, то не искључују неопходност строжије казнене политике судова, која је у овим случајевима на граници доњег минимума или често ублажена испод законом прописаног минимума казне.

(8) Кривични законик Републике Српске као основно начело предвиђа одузимање противправне имовинске користи. Према њему, нико не може задржати имовинску корист прибављену извршењем кривичног дјела. Одлуку о њеном одузимању суд доноси по службеној дужности, а јавни тужилац је дужан прикупљати доказе за њено утврђивање. И поред јасних законских одредаба, у пракси се у редовном кривичном поступку имовинска корист не одузима увијек када су за то испуњени законом предвиђени услови.

За њено одузимање и у консензуалним поступцима постоје специфичности, што се није у потпуности разумјело, а што за посљедицу има неуједначену тужилачку и судску праксу. Оне су мање у поступку који се завршава прихватањем признања кривице датог судији за претходно саслушање у коме се само тражи да је оптужени разумио да је једна од посљедица признања то да ће му бити изречена мјера одузимања имовинске користи. За одузимање имовинске користи у остала два консензуална поступка неопходно је да се то изричито предложи споразумом или

захтјевом за издавање казненог налога, без обзира на то што постоје и другачије судске одлуке. Супротна пракса може довести до тога да оптужени признајући кривицу под тачно одређеним условима - буде доведен у заблуду.

За прихватање признања кривице у било ком консензуалном поступку неопходно је да оптужени разумије све посљедице признања, у које спада и она да ће му се изрећи мјера одузимања имовинске користи. Измјенама и допунама кривичнопроцесних закона у БиХ треба изричито предвидјети елементе споразума, а међу њима као обавезан одузимање имовинске користи прибављене извршењем кривичног дјела или имовине стечене извршењем кривичног дјела, ако су за то испуњени законом прописани услови. Иако Кривични законик Републике Српске предвиђа да се имовинска корист може одузети у законом прописаном поступку и онда када се из правних или фактичких разлога не може водити кривични поступак према учиниоцу кривичног дјела, то се не може учинити јер важеће одредбе Закона о кривичном поступку Републике Српске, које прописују поступак за одузимање имовинске користи - то не омогућавају. Те одредбе треба допунити.

(9) Кривично законодавство пати од одређених недоречености и кад су у питању краткотрајне казне затвора које изазивају дилеме и стварају тешкоће у практичној примјени. Законодавац те недостатке још увијек није отклонио како би законску норму учинио јаснијом и олакшао њену примјену. Прави начин је да се институт дефинише као у њемачком Кривичном закону, што се сматра много бољим рјешењем јер искључује дуалитет норме, одређује на јединствен начин шта се сматра краткотрајном казном затвора и не тражи захтјев осуђеног.

До тада судови треба више пажње да посвете примјени овог института, јер је то неопходно, с обзиром на велики број краткотрајних казни затвора и учешће условне осуде у изреченим санкцијама, које се често оправдано критикује. Осим тога неопходно је и да Врховни суд отклони неједнакост схватања о томе да ли је замјена казне обавезна и тиме уједначи судску праксу.

(10) Другу половину XX и почетак XXI вијека обиљежили су таласи миграција, који се крећу са истока на запад, од сиромашнијих ка богатијим државама. Миграциони токови су различити, а трасе се мијењају у зависности од става појединих држава према мигрантима. Као што је познато, од миграција нису поштеђене ни Србија нити Босна и Херцего-

вина. Кривично законодавство Србије предвиђа кривично дјело недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи, а што се у основи своди на мигранте.

Чињеница да се мигранти појављују као пасивни субјекти кривичног дјела недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи из члана 350. Кривичног законика - имплицира да се њихов статус у Републици Србији мора утврдити са сигурношћу. Зато се од надлежних државних институција морају прибавити подаци да ли је мигрант изразио намјеру или поднио захтјев за азил или му је одобрен азил - увијек када се ово питање постави у кривичном поступку као спорно. Не само да је битно да се посебна пажња посвети доказивању свих битних обиљежја кривичног дјела, већ се и питање статуса мигранта мора у потпуности утврдити током доказног поступка, јер од тога зависи да ли постоји недозвољен боравак или транзит. Зато судије које суде у оваквим кривичним предметима морају добро познавати материју која се односи на полагај странаца и азилни поступак.

(11) Анализа одредаба Закона о извршењу казне затвора, новчане казне и мјера безбједности Црне Горе, па и у оном дијелу који се односи на извршење казне затвора, показује да је овај закон по својим рјешењима у сагласности са међународним документима релевантним за законско уређење овог сегмента кривичног права. Уосталом, законодавац је у самој припреми закона имао у виду да се Црна Гора налази на путу ка чланству у Европску унију, па је у обавези да и у овој области своје законодавство усклади са европским стандардима. Усвојена законска рјешења дају широке могућности за остваривање различитих садржаја на пољу поправљања осуђеног и његове реинтеграције у друштво након издржане казне.

Дакле, што се тиче нормативног уређења извршења казне затвора са аспекта хуманости и прогресивности, скоро у цјелини одговарају међународним стандардима. Међутим, то није довољно, а за потпуну оцјену потребно је сагледавање практичне реализације законских рјешења. Само у случају када и пракса прати хумана и прогресивна законска рјешења, систем извршења казне затвора као цјелина хуман је и прогресиван. У пракси има проблема различите природе, почев од просторних капацитета, материјалних средстава, па и квалификованих кадрова који би се несебично посветили раду са затворском популацијом. Један од великих проблема је пренасељеност затвора, па некад

и застари извршење кратких казни затвора због немогућности осуђе-ника „да дођу на ред“ за издржавање казне. Рјешење овог проблема се, између осталог, види у широкој примјени алтернативних незаоводских кривичних санкција које су све више присутне у савременој упоредној пракси.

(12) Пресуда Европског суда за људска права у предмету *Krachunova против Бугарске* ће бити значајна за све националне правне системе и може да изазове различите посљедице. Наиме, овдје је Суд прихватио наводе подносиољке представке да није тражила накнаду из уговора за сексуални рад, односно да се њена притужба није односила на добро-вољни сексуални рад, већ на експлоатацију у сврхе принудне проститу-ције. У суштини, Суд је утврдио да у овом случају не може бити ријеч о заради стеченој неморалним путем, јер је жртва принуђена на прости-туцију. Присиљавање на проституцију елиминише могућност да се за-рада може сматрати неморалним. У логичном слиједу, Суд сматра да је оправдано наметнути држави још једну позитивну обавезу – омогућити жртвама трговине људима да од својих трговаца траже надокнаду за из-губљену зараду. Пренијето на поље националних држава, отвориће се питање – како?

Закони о раду веома јасно прописују шта је зарада и на који начин се врши обрачун зараде. Стога, ово питање неће бити једноставно рје-шиво. Поред тога, у зависности од правила појединих правних система, жртве ће имати право на накнаду штете, како материјалне тако и немате-ријалне, било да се ради о трговини људима или другим кривичним дје-лима. Можда ће најједноставнији начин бити рјешавање цијелог питања кроз имовинскоправни захтјев, који би у том случају законски могао да се модификује. У сваком случају, рјешавање овог питања ће стварати проблеме у пракси.

(13) Неколико је питања која су предмет стручно-критичке анализе начела *ne bis in dem* као једног од важнијих инструмената правне сигур-ности грађана посматрано уопште, а не само у оквирима једне државе - у националним оквирима. Више је доказа оправданости констатације тако високог степена актуелности начела, а један од њих је и чињеница да је оно универзалног карактера предвиђеног у кључним међународним правним актма која третирају проблематику слобода и права човјека и да је, по правилу, изричито предвиђено и у националним уставима.

У дискусији након изложених реферата учесници су закључили да:

- у прихватању мјешовитих теорија о сврси казне неопходно је да превентивна димензија казне буде у првом плану, а то подразумијева ограничење квантума казне увођењем пропорционалности у њеном изрицању;

- ултимативно-ретрибутивистички приступ доводи до контраефеката. Не треба занемарити главну особину кривичног права, а то је *ultima ratio* димензија. Држава располаже и другим облицима реакције и социјалне контроле;

- свака реформа изазива одређене дилеме, па је у погледу правно-догматског и легислативно-техничког приступа потребно имати јасан став. У првом плану треба да буду основна начела кривичног права. Хипертрофија инкриминација, казуистички приступ и перманентно заостравање казни - спадају у негативне димензије;

- предстојеће планиране измјене и допуне закона о кривичном поступку треба да прошире могућност примјене начела опортунитета, увођењем института условног одлагања кривичног гоњења. Циљ треба да буде и доношење новог закона о кривичном поступку чији би текст требало да буде знатно више у складу са континентално-европском традицијом кривичног процесног права;

- Закон о малољетним учиниоцима кривичних дјела и кривичноправној заштити малољетних оштећених лица, са једном измјеном и допуном, у примјени је од 2011. године. У моменту када је донесен, уважавао је тадашњи развој малољетничког кривичног права у Републици Српској и био је усклађен са међународним стандардима тог времена. Тринаест година након његовог усвајања и препознатих проблема у његовој примјени, те промијењеној структури криминалитета малољетника, намеће се као неопходност унапређивање нормативног оквира доношењем новог закона усклађеног са националним и међународним правним оквиром;

- ново "кривично право за малолетнике", материјално, процесно и извршно, мора да оствари добар баланс између потребе да се задрже у пракси добра и провјерена рјешења и да се отклоне уочени недостаци, као и да се пропишу нови и ефикаснији облици реакције у односу на тренутне потребе усклађивања са Уставом Републике Српске, Кривичним закоником, Закоником о кривичном поступку;

- напоследку, стање у извршном казненом законодавству се дуже не може оцијенити као задовољавајуће због неусаглашености различитих прописа у овој области и недовољне разрађености појединих правила извршења, као и системске неусаглашености комплетног казног законодавства. Измјене материјалног и процесног кривичног законодавства изискују интервенције и у области извршења казних санкција.

**ЗАВРШНА РИЈЕЧ НА САВЈЕТОВАЊУ
„ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“**

Академик проф. др Витомир Поповић
- завршна ријеч -

Поштоване колегинице и колеге,

Драги пријатељи,

Овим завршавамо Двadesетпрво савјетовање „Октобарски правнички дани“, након дводневног рада у пленуму и по катедрама конституисаним за поједине научне области.

Надам се да сте задовољни што смо ово Двadesетпрво савјетовање први пут организовали у једном од најљепших туристичких центара Републике Српске, у хотелу „Кардиал“ у Бањи Врућици, гдје смо имали све услове за успјешан и несметан рад.

Ово савјетовање, као научни, теоријски, али и практични скуп правника, остварило је очекиване резултате који су сумирани кроз закључке и препоруке. Том приликом су дати приједлози за побољшање функционисања правног система.

Више десетина томова и више десетина хиљада страница текста су запажен резултат свих досадашњих савјетовања.

Ове године је прихваћено 43 реферата подијељених у седам катедри (државног, управног, радног, грађанског, привредног, међународног и кривичног права), од којих су многи презентовани, а отворила се и богата дискусија.

За успјешан рад Савјетовања заслужни су суорганизатори и спонзори, којима се овом приликом још једном захваљујемо, као и свима вама који сте својим учешћем допринијели дискурсу правничке мисли, те вам желимо успјешан даљи рад. Такође, посебно се захваљујем др Драгану Богданићу и љубазном особљу хотела „Кардиал“.

Срећно до наредног савјетовања почетком октобра 2025. године.

Хвала!

ПРИЛОЗИ

П О З И В
ПРАВНИЦИМА НА ДВАДЕСЕТДРУГО САВЈЕТОВАЊЕ
„ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“

УДРУЖЕЊЕ ПРАВНИКА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ,
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ,
АДВОКАТСКА И НОТАРСКА КОМОРА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ,
ЦЕНТАР ЗА ЕДУКАЦИЈУ СУДИЈА И ТУЖИЛАЦА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У
ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ

О Б А В Ј Е Ш Т А В А Ј У

ПРАВНИЧКУ И ДРУГУ НАУЧНУ И СТРУЧНУ ЈАВНОСТ
ДА ОРГАНИЗУЈУ ДВАДЕСЕТДРУГО САВЈЕТОВАЊЕ
„ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“

Савјетовање ће се одржати 10. и 11. октобра 2025. године,
са почетком рада у 10.00 часова
у Здравствено-туристичком центру „Бања Врућица“, у Теслићу,
у хотелу „Кардиал“

Општа тема Савјетовања је:

„ИЗГРАДЊА И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРАВНОГ СИСТЕМА“

Области које ће бити обухваћене на Савјетовању су:

1. Државноправна област,
2. Грађанскоправна област,
3. Привредноправна област,
4. Кривичноправна област,
5. Управна и радноправна област,
6. Међународноправна област.

Позивамо све заинтересоване учеснике (без реферата, са плаћањем котизације) да се пријаве за Савјетовање најкасније до 1. септембра 2025. године.

Котизација за учесника износи 200,00 КМ и уплаћује се на жи-ро-рачун Удружења правника Републике Српске 562-099-00016144-77 код НЛБ Развојне банке а.д., Бања Лука. Изузетно, котизација се може уплатити и директно на благајни Удружења правника Републике Српске прије почетка рада Савјетовања.

У цијену котизације урачунат је материјал за Савјетовање и организовање Правничке вечери за учеснике.

Пријаве учесника могу се послати поштом или предати непосредно у Удружење правника Републике Српске, 78000 Бања Лука, Улица Веселина Маслеше бр. 28/І, директно на телефон/факс: **051/212-320** или путем е-mail: **info@up-rs.org**

За све информације посјетите интернет страницу Удружења правника Републике Српске (**www.udruzenjepravnikars.org**)

ИНСТРУКЦИЈЕ ЗА ПИСАЊЕ РАДА ЗА САВЈЕТОВАЊЕ „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“

Савјетовање „Октобарски правнички дани“ одржава се у првој недјељи октобра мјесеца, уколико не постоје оправдани разлози за промјену термина његовог одржавања. Организатори Савјетовања су Удружење правника Републике Српске и Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, а суорганизатори су: Адвокатска комора Републике Српске, Нотарска комора Републике Српске, Центар за едукацију судија и тужилаца Републике Српске и Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву.

Стална и општа тема Савјетовања је „Изградња и функционисање правног система“.

Савјетовање ради у шест катедри:

- 1) ДРЖАВНОПРАВНА
- 2) ГРАЂАНСКОПРАВНА
- 3) ПРИВРЕДНОПРАВНА
- 4) КРИВИЧНОПРАВНА
- 5) УПРАВНОПРАВНА И РАДНОПРАВНА И
- 6) МЕЂУНАРОДНОПРАВНА КАТЕДРА

Реферат је потребно доставити најкасније до 30. маја 2025. године.

Радови аутора, након двије рецензије и одлуке Редакције и Организационог одбора, објављују се у Часопису за правну теорију и праксу „Правна ријеч“ – зборнику радова.

Рад треба да испуњава следеће формалне услове:

- да је откуцан у фонту Times New Roman (Arial) величином од 12 pt, изабрано на икони за језике Serbian (cyrilic или latin) или Croatian;
- да структура рада садржи: наслов рада, име и презиме аутора, научна афилација (назив и адресу институције аутора и адресу електронске поште); сажетак односно апстракт (100–250 ријечи), кључне ријечи (до десет ријечи) преведено на енглески језик; излагање суштине рада;

литературу и на крају чланка резиме (до 500 ријечи). Извори (литература) се наводе у фуснотама, а извод из литературе на крају рада.

- да је обим рукописа ограничен до једног ауторског табака 10–16 картица, а картица – 30 редова, јер се радови дужи од 16 страница неће објављивати.

Рукопис се може послати у штампаној форми, уз прилог одговарајућег CD-а, поштом на адресу: Удружење правника Републике Српске, 78 000 Бања Лука, Ул. Веселина Маслеше 28/1 или у електронској форми на e-mail: info@up-rs.org

Издавач:

Удружење правника Републике Српске

За издавача:

Академик проф. др Витомир Поповић

Лектура:

Драгана Брковић

Припрема за штампу:

Даниел Грујић

Штампа:

За штампариију:

Јелена Милинчић

Тираж:

300 примјерака

Министарство просвјете и културе Републике Српске је својим Рјешењем број 6-01-4741/04 од 24.09.2004. године утврдило да је часопис „Правна ријеч“, у издању Удружења правника Републике Српске, публикација из члана 33, став 1, тачка 9 Закона о акцизама и порезу на промет, те не подлијеже опорезивању.

ПРИЈАВА
ЗА ДВАДЕСЕТДРУГО САВЈЕТОВАЊЕ ПРАВНИКА
„ИЗГРАДЊА И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРАВНОГ СИСТЕМА“

1. Име и презиме

2. Установа/предузеће у којој сте запослени

3. Адреса установе, предузећа или становања

4. Контакт телефон/факс или e-mail

5. Пријављујем се за област:

1) са рефератом

2) као учесник без реферата

Напомена:

Пријаву учесника за Савјетовање потребно је доставити најкасније до 1. септембра 2025. године на адресу: Удружење правника Републике Српске, Ул. Веселина Маслеше бр. 28/І, 78000 Бања Лука; или на телефон/факс: 051/212-320; или на e-mail: **info@up-rs.org**

